

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ:

АРХИТЕКТОНСКО-ГРАЂЕВИНСКИ ФАКУЛТЕТ
Број: 434
Датум: 10.04.14

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 149. Закона о високом образовању („Службени Гласник Републике Српске“ бр. 73/10, 104/11 и 84/12) и члана 54. Статута Универзитета у Бањој Луци, Наставно–научно вијеће Архитектонско-грађевинско-геодетског факултета на сједници одржаној дана 31.03.2014. године, донијело је одлуку број: 14/3.386/14 о именовану Комисије за оцјену подобности теме и кандидата мр **Дијане Симоновић**, дипл. инж. архитектуре за израду докторске тезе под називом:

“Истраживање могућности обнове и унапређења идентитета Бањалуке као пејзажног града путем урбанистичке регулације”, у саставу:

1. др **Миодраг Ралевић**, редовни професор, ужа научна област Урбанизам и планирање простора, Архитектонски факултет Универзитета у Београду
2. др **Александра Ђукић**, ванредни професор, ужа научна област Урбанизам и планирање простора, Архитектонски факултет Универзитета у Београду
3. др **Бранкица Милојевић**, доцент, ужа научна област Урбанизам и планирање простора, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет Универзитета у Бањалуци

Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање, назив универзитета и факултета у којем је члан комисије стално запослен.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ КАНДИДАТА

Кандидаткиња мр **Дијана Симоновић** рођена је 02.09.1966. године у Приштини. Звање магистра техничких наука из области архитектуре и урбанизма стекла је 2006. године на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, након одбрањене магистарске тезе под насловом „Компаративна анализа развоја урбаног идентитета градова Бањалуке и Граца“ код ментора проф. др Миодрага Ралевића и завршеног последипломског курса: „Урбанистичко и просторно планирање и урбанистичко пројектовање“, са просечном оценом 9,40.

Студије архитектуре започела је на Грађевинско-архитектонском факултету Универзитета у Приштини, а наставила и завршила на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, где је дипломирала 1993. године, стекавши звање дипломираног инжењера архитектуре. Дипломирала је код ментора проф. др Милорада Рибара и коментора доц. мр Миодрага Ралевића, са оценом 10 на дипломском раду на тему: „Ремоделовање равоја насеља Ново Брдо код Приштине“.

На Архитектонско-грађевинском факултету ради од 1999. године, где је бирана за асистента 2000, вишег асистента 2006 и реизабрана 2012. године. Током школске 2007/08. године ангажована је као координатор научно-истраживачког пројекта Архитектонско-грађевинског факултета „Урбана и градитељска обнова у духу одрживог развоја града Бањалуке“ и била је уредник истоимене публикације. У току 2007. године Наставно-научно веће Архитектонско-грађевинског факултета именовало је за координатора за научно-истраживачки рад. Један је од аутора научно-истраживачког пројекта Архитектонско-грађевинског факултета „Урбана и градитељска обнова града у духу одрживог развоја - Ка стратегији интегративне регенерације запуштених и неискоришћених простора Републике Српске (*brownfield and greenfield spaces*)“ у 2011. години и један од аутора и учесника научно-истраживачког пројекта „*BrownInfo* - Методолошки оквир за креирање информационе платформе запуштених и неискоришћених простора - *brownfields*“, 2012. године, који се реализује у току 2013/14. године (суфинансиран од Министарства науке и технологије Владе Републике Српске). Тренутно је ангажована као један од уредника монографије истог пројекта и члан организационог одбора истоимене међународне научне конференције у оквиру активности пројекта.

Професионална пракса

- Институт за историју архитектуре, Филозофски факултет у Београду; волонтер-истраживач (1990) на пословима валоризације објеката у Улици 7. јула (Краља Петра) у Београду (снимања архитектонских објеката, прикупљања и обраде техничке документације из архивске грађе Архива Србије).

- Завичајни музеј Бар, Црна Гора, (1993-1996) на пословима конзервације, реконструкције и ревитализације Старог града Бара.

- „Техноекономски-инжењеринг“ Подгорица, Црна Гора, (1996-1999) на пословима архитектонског и урбанистичког пројектовања и консалтинга (као сарадник у пројектима);

- Архитектонско-грађевински факултет Универзитета у Бањалуци, радно место сарадника у настави (асистента и вишег асистента) на предметима: Елементи урбанизма (1999–2001) Урбанистичка техника и композиција (1999-2014) и Урбанистичко пројектовање (2000–2014), Урбанистичка техника.

- Технички универзитет Грац, Архитектонски факултет, Институт за урбанизам, Грац, Аустрија; (Октобар–Јануар 2003/2004), размена наставног особља у оквиру ТЕМПУС програма; асистент и гост-критичар на предметима: Урбанистичко пројектовање 4 и Пројектовање и обликовање.

Референтни пројекти

Израда техничке документације из области архитектонског пројектовања и заштите градитељског наслеђа:

- Предлог ревитализације староградског ансамбла у Старом Бару, 1993-1994.
- Пројекат реконструкције градске палате из XV-XVI века у Старом Бару, 1993-1994.
- Израда техничке документације декоративне камене пластике са реконструисаних објеката у Старом Бару; 1993-1995.
- Извођачки пројекат складишне зграде „Coca-cola“ у Радановићима код Тивта (сарадник у пројекту), 1996-1997.
- Пројекат санације КПД-а и уређења дворишта и игралишта, Подгорица (сарадник у пројекту), 1997.
- Пројекат санације и адаптације радионичке зграде у оквиру КПД-а у Подгорици (сарадник у пројекту); 1997.
- Пројекат реконструкције Дома за напуштену децу у Бијелој, Херцег Нови (сарадник у пројекту); 1988.
- Пројекат адаптације јавног склоништа у ресторан и уређење шеталишта изнад склоништа и његово уклапање у градски трг, у Подгорици (сарадник у пројекту), 1998.
- Идејни пројекат реконструкције и уређења парка „Младен Стојановић“ у Бањалуци, (одговорни пројектант за архитектонску фазу), Бањалука, 2007.
- Извођачки пројекат реконструкције и уређења парка „Младен Стојановић“ у Бањалуци, (одговорни пројектант за архитектонску фазу), 2011.

Израда просторно-планске документације:

- Урбанистички пројекат Дубовица I у Будви; 1998.
- Урбанистички пројекат ауто-кампа Грабе у Бијелој, Херцег-Нови (сарадник у пројекту), 1998.
- Измјене и допуне дијела ДУП-а Зона централних дјелатности – Цетињски пут б.б. Подгорица (сарадник у пројекту), 1997.
- Измјене и допуне дијела ДУП-а Понта, Бар (сарадник у пројекту), 1997-1998;
- Урбанистички пројекат централне зоне Прњавора, члан пројектног студија ангажованог од стране „Планинг“-а, Прњавор, јуни 2000.
- Идејни пројекат уређења слободних површина комплекса Универзитета у Бањалуци, (са Љ. Дошеновић), 2001.
- План санације, рехабилитације и заштите споменика културе на подручју града Бањалуке, члан тима Архитектонско-грађевинског факултета, 2004.
- Приједлог програмско-просторне организације Универзитетског кампуса у Бањалуци на простору некадашње касарне Рајко Балаћ, члан тима Архитектонско-грађевинског факултета, 2005.

Награде на јавним конкурсима за урбанистичко-архитектонска решења са изложбама:

- Откупна награда на конкурс за урбанистичко-архитектонско решење Централног трга у Шапцу (са: Б. Баца и С. Чворо), Шабац, 2000.
- III награда на конкурс за урбанистичко-архитектонско решење центра Житорађе (са: С. Чворо, М. Чворо, П. Тонтић, Ј. Гузијан), Житорађа, 2001.
- I награда на конкурс за урбанистичко-архитектонско решење парка „Младен Стојановић” у Бањалуци (са: С. Чворо, М. Чворо, П. Тонтић, Р. Мацановић, Н. Ђебић, М. Радуљ, М. Вранић, С. Саватовић, З. Лекић и П. Јованић), Бањалука, 2003.
- III награда на конкурс за урбанистичко-архитектонско решење парка „Петар Кочић“ у Бањалуци (са: С. Чворо, М. Чворо, П. Тонтић, Р. Мацановић, Н. Ђебић, М. Радуљ, М. Вранић, С. Саватовић, З. Лекић и П. Јованић), Бањалука, 2003.
- Откупна награда на конкурс за урбанистичко-архитектонско решење Трга Српских владара у Бањалуци (са: М. Радуљ, В. Станаревић, Н. Ђебић, М. Чворо, С. Чворо), Бањалука, 2004.
- Откупна награда на конкурс за урбанистичко-архитектонско решење ремоделације комплекса тврђаве Кастел у Бањалуци (са: Г. Симоновић, М. Ђилас, Н. Ђебић, И. Кувач, Д. Илић, Г. Кукавица), Бањалука, 2007.

Награде за студије и пројекте:

- Награда на 12. Салону урбанизма у Крагујевцу, у категорији урбанистичких пројеката и реализација за Урбанистички пројекат централне зоне Прњавора, као члан тима пројектног студија Планинг Прњавор, 2000.
- Награда на 13. Салону урбанизма у Бањалуци, у категорији истраживања и студије за План санације, рехабилитације и заштите споменика културе на подручју града Бањалуке, као члан тима Архитектонско-грађевинског факултета, Бањалука, 2004.
- 3. награда на 16. Салону урбанизма у Нишу у категорији урбанистичких пројеката и реализација за Идејни урбанистички пројекат реконструкције и уређења парка „Младен Стојановић“ у Бањалуци, као одговорни пројектант тима Архитектонско-грађевинског факултета у Бањалуци (са: С. Чворо, Н. Ђебић, М. Радуљ, М. Чворо, П. Тонтић, Д. Цвијановић, В. Станаревић); Ниш, 2007.
- Специјално признање на 16. Салону урбанизма у Нишу у категорији конкурсних радова за Урбанистичко-архитектонско решење ремоделације комплекса тврђаве Кастел у Бањалуци (са: Г. Симоновић, М. Ђилас, Н. Ђебић, И. Кувач, Д. Илић, Г. Кукавица), Ниш, 2007.
- 3. награда на 17. Салону урбанизма у Бијељини у категорији публикација за уредништво са Невеном Новаковић, монографија научно-истраживачког пројекта „Урбана и градитељска обнова у духу одрживог развоја града Бањалуке – уводна разматрања“, Архитектонско-грађевински факултет Универзитета у Бањалуци; Бањалука, 2008.
- 1. награда на 20. Салону урбанизма у Нишу у категорији публикација (Ниш, 2011), монографија „Пејзажни градови: поређење развоја урбаног идентитета Бањалуке и Граца“, Архитектонско-грађевински факултет Универзитета у Бањалуци; Бањалука, 2010. (ISBN 978-99955-667-2-2)

Менторство у оквиру студентских радионица:

- Специјално признање студентском тиму на радионици АУПА, Панчево, 2000.
- Припремање студената за учешће на радионици „Expediatio“ у Загори, Црна Гора, 2000.
- Трећа награда 12. Салона урбанизма у Нишу у студентској категорији – рад студента треће године Архитектонско-грађевинског факултета у Бањалуци, Соње Поповић, рађен на предмету Урбанистичко пројектовање у току чколске 2001/2002.
- Припремање са студентима референтног филма о Бањалуци и Архитектонско-грађевинском факултету, продукција „Плус-минус“, трајање 22 мин, Презентација филма на 1. Конгресу студената архитектуре бивше Југославије, Љубљана, 2002.
- Трећа награда 15. Салона урбанизма у Новом Саду – рад студента друге године Архитектонско-грађевинског факултета у Бањалуци, Горана Кукавице, рађен на предмету Урбанистичка композиција 2004/2005.
- Специјално признање 16. Салона урбанизма у Нишу – рад студента друге године Архитектонско-грађевинског факултета у Бањалуци, Милице Чвокић, рађен на предмету Урбанистичка композиција 2005/2006.
- Припрема изложбе студентских радова са предмета Урбанистичка композиција; Културни клуб Светосавске омладинске заједнице, Бањалука, 2006.

Чланство у удружењима:

- Члан Удружења урбаниста Србије од 2000. године.
- Члан Друштва архитеката Бањалуке од 2006. године.
- Члан Савеза архитеката Републике Српске од 2007. године.

БИБЛИОГРАФИЈА

Уредништво научне публицистике:

- Уредник, са Невеном Новаковић, монографије научно-истраживачког пројекта „Урбана и градитељска обнова у духу одрживог развоја града Бањалуке – уводна разматрања“, Архитектонско-грађевински факултет Универзитета у Бањалуци, (ISBN 978-99938-616-8-3), Бањалука, 2008.

Научна публицистика:

- Аутор монографије „Пејзажни градови: поређење развоја урбаног идентитета Бањалуке и Граца“, Архитектонско-грађевински факултет Универзитета у Бањалуци; (ISBN 978-99955-667-2-2), Бањалука, 2010.
- **Симоновић, Дијана;** Далибор, Илић. „Изазови оспорених вриједности и значаја регенерације напуштених и недовољно искоришћених простора у Републици Српској“, АГГ+, 1, Бањалука, 2014, стр. 54-69.
- Новаковић, Невена; **Симоновић, Дијана;** Вујичић, Тијана. „Промислјање приступа регенерацији урбаног пејзажа: *Brownfield* простори као стратешки ресурс“, АГГ+, 1, Бањалука, 2014, стр. 28-39.
- **Simonović, Dijana.** „Rehabilitation of Urban Identity of Cities in the Banjaluka Region Through Urban Form Regulation“. In Book of abstracts of Conference Proceedings (as ISBN e-book) RESPAG 2013, 2nd International Scientific Conference *Regional Development, Spatial Planning and Strategic Governance*, Beograd: IAUS, 2013.

- **Simonović, Dijana.** „Rehabilitation of Urban Identity of Cities in the Banjaluka Region Through Urban Form Regulation“, *SPATIUM International Review*, No. 30. December 2013. IAUS, Belgrade, Serbia, pp. 28-32.
- **Simonović, Dijana.** „Hidden Values and Disputed Collectivism of Brownfields in the City of Banjaluka“, In Conference Proceedings of International Conference and Exhibition ON ARCHITECTURE, Strand, Belgrade: December 2013, pg. 171-182.
- Simonović, Goran, Novaković, Nevena; **Simonović, Dijana.** „Cultural Landscape Preservation - an integral approach - the program of revitalization of the complex of Fort Kastel in Banja Luka“. In Proceedings of ICOMOS Regional Scientific Conference - Proposals for Recovery and Revitalization of Heritage in the Region of South East Europe. Niš: *ICOM*, 2012.
- **Симоновић, Дијана.** „Урбани ред: мит или реалност?“. У зборнику радова [електронски извор] са међународног научно-стручног скупа „*Архитектура и урбанизам, грађевинарство, геодезија - јуче, данас, сутра*“, Бањалука: Архитектонско-грађевински факултет Универзитета у Бањалуци; (ISBN 978-99955-667-6-0), 2011, стр. 309-320.
- **Simonović, Dijana;** Novaković, Nevena; Vujičić, Tijana. „Towards a strategy of regeneration of urban landscape: brownfields as a strategic resource“. In *Proceedings of I International Conference ECOLOGY OF URBAN AREAS*, Zrenjanin: Faculty of technical sciences „Mihajlo Pupin“, 2011, 439-449.
- **Simonović, Dijana.** „Poređenje uticaja prirodno-morfoloških i socio-kulturnih faktora na formiranje i transformaciju urbane forme gradova Banjaluke i Graca“; zbornik radova sa simpozijuma *Nova urbanost: integracija - dezintegracija grada?* (urednik R. Bogdanović); Društvo urbanista Beograda; str. 329-347, Beograd, 2008. (ISSN 1840-4154)
- **Симоновић, Дијана.** „Концепт истраживања потребе, могућности и принципа урбане обнове Бањалуке“, монографија научно-истраживачког пројекта *Урбана и градитељска обнова у духу одрживог развоја града Бањалуке – уводна разматрања* Архитектонско-грађевински факултет Универзитета у Бањалуци; Бањалука, стр. 28-47; Бањалука, 2008.
- Симоновић, Дијана.** „Трансформација урбаних матрица градова Бањалуке и Граца – упоредна анализа“, 1. зборник радова Архитектонско-грађевинског факултета у Бањалуци; стр. 115-140, Бањалука, 2006.
- **Симоновић, Дијана.** „Развој уличних матрица градова Бањалуке и Граца – упоредна анализа“, Зборник радова *Планирање и реализација инфраструктуре*, стр. 223-230, Београд, 2004.
- **Симоновић, Дијана;** Чворо, Саша. „Регија Бањалуке – специфичности и значај у односу на окружење“, Зборник радова *Регионализација Србије и Црне Горе – пут у европске интеграционе процесе*, стр. 210-222, Београд, 2002.
- **Симоновић, Дијана.** „Развој функционалне и просторне матрице насеља Горње Сеоце у Црмници“, Зборник радова са саветовања *Традиционална архитектура Црне Горе*, стр. 71-82, Петровац 2002 - Подгорица, 2005.
- Миодраг, Ралевић; **Симоновић, Дијана.** „Савремена урбана насеља између села и града“, Зборник радова III Летње школе урбанизма Шипово 2000, стр. 113-131, Шипово, 2000.

- Добривоје, Тошковић; **Симоновић, Дијана**. „Методолошки оквир за истраживање туристичких потенцијала с посебним освртом на подручје Шипова“, Зборник радова II Летње школе Урбанизма Шипово 1999, стр. 367-374, Шипово, 1999.
- **Симоновић, Дијана**. „Архитектура станишта од IV до IX века у Банату и Бачкој“, Гласник САД (15 – 16), стр. 315-326, Београд, 1998.

Стручна публицистика:

- **Simonović, Dijana**. „Urbana forma i prostorni odnosi kao element urbanog identiteta Banjaluke“. *ProstorS* (Banjaluka), 17 (2011): 76-81. (ISSN 1840-4154)
- **Simonović, Dijana**. „Fenomen urbanog identiteta“. *ProstorS* (Banjaluka), 4 (2009): 54-65. (ISSN 1840-4154)
- **Симоновић, Дијана; Невена Ћебић и Маја Ћилас**. „Кристализација урбаног пејзажа кроз ремоделовање тврђаве Кастел у Бањалуци“ (са: Н. Ћебић и М. Ћилас); Зборник радова са научно-стручног скупа *Знакови поред пута; Ј.П. „Медитеран-рекламе“*, стр. 39-49, Будва, 2007.
- **Симоновић, Дијана**. „Процеси уређења отворених зелених простора града на примеру урбанистичко-архитектонског решења парка Младен Стојановић у Бањалуци“ (са: Н. Ћебић и М. Радуљ), *I. зборник радова Архитектонско-грађевинског факултета у Бањалуци*, стр. 291-304, Бањалука, 2006.

2. ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Значај истраживања

Значај истраживања могућности обнове и унапређења идентитета Бањалуке као *пејзажног града*, путем урбанистичке регулације, може се пратити са више аспеката и на више нивоа.

Првенствено, саме теме урбаног идентитета као кључне за разумевање свеукупне проблематике урбанистичког деловања; развијање и продубљивање теме урбаног идентитета и истраживање не само физичких карактеристика и стандардног комплекса утицаја, него и оних вредносних и симболичких, и повезивањем са значајем и комплексом утицаја културног идентитета на његово креирање; у том контексту, посебан је значај разматрања теме урбаног идентитета кроз проверу на примеру Бањалуке, са ослањањем на резултате раније спроведеног компаративног урбано-морфолошког истраживања развоја идентитета градова Бањалуке и Граца (публиковано: Симоновић, 2010); развијање и проширивање теме урбаног идентитета у контексту нових и новијих урбанистичких претпоставки формулисаних у *Habitat*-агенди, Европској повељи, Новој Атинској повељи и сл., затим у контексту свеукупног процеса глобализације и регионализације.

Затим, постављање концепта пејзажа у научни контекст протеклог века и почетка овог, његово јасно повезивање са регулисањем, планирањем и обликовањем градског пејзажа, и преко њих са идентитетом; значајно је што се урбани пејзаж тумачи најпре као теоријски концепт у области архитектуре и урбанизма (и сродним научним дисциплинама које се баве градским простором), да би се у

емпиријском делу истраживања применио кроз критеријуме: пејзажности, комплементарности изграђеног и природног у урбаном пејзажу и амбијенталности.

Дакле, овај теоријски оквир проблема служиће као подлога за креирање методолошке платформе планирања и обликовања урбаног пејзажа, преко утврђивања критеријума који се користе при вредновању квалитета садржаја и реализованог односа просторних елемената у целокупности пејзажа, у студији случаја обнове и унапређења урбаног идентитета Бањалуке као пејзажног града, имајући при томе на уму социјални садржај пејзажа, поред визуелног и естетског, схватање града засновано на феномену дубоке проживљености и искуства простора и посматрање града у просторној целовитости и кроз међуоднос делова и целине, али и укључујући регулацију као средство за превођење вредности тог вишеструког садржаја у квалитете који генеришу специфичне одлике идентитета града.

Посебан значај истраживања огледа се у базирању на анализи урбаног развоја конкретног града (Бањалуке) са аспекта урбанистичке регулације, која треба да пружи увид у еволуцију примењиваних кодова и стандарда и њиховог утицаја на креирање, стварање и преобликовање урбане форме и пејзажа, кроз испитивање стварних ефеката које у грађеном и природном окружењу производи примена различитих регулаторних инструмената и стандарда и разматрање самих инструмената и механизма законске и планске регулативе, релевантних за успостављање урбаног/просторног реда, који су се мењали током развоја, због усклађивања са важећим друштвеним поретком. Такође је значајно што се ће се паралелно са разматрањем импликација тих инструмената на вредносно-нормативни аспект планираних друштвено-просторних образаца употребе простора, као симболичке компоненте урбаног пејзажа, извршити истраживање регулације у физичком простору на специфичним амбијентима урбаног пејзажа Бањалуке и импликација на физички и визуелни аспект просторних образаца, као материјалне репрезентације идентитета.

Значајно је тражење одговора на концептуалну и физичку недовршеност или недовољну успешност примене различитих модела регулације урбане форме Бањалуке, како би се у том „слепом простору“ или „међупростору“ могао редефинисати концепт просторног уређења (регулације) и створити методолошки и практични оквир за ре-интеграцију урбане форме и регенерацију урбаног ткива Бањалуке, у циљу рехабилитације угрожених кључних одлика идентитета као града пејзажа, а тиме и њене целовитости и аутентичности.

Значај целокупног истраживања је у сагледавању сложених релација које се успостављају унутар тријаде пејзаж-регулација-идентитет и могућности примене урбанистичке регулације у процесима очувања, обнове и унапређења идентитета града какав је Бањалука. Оно тежи да понуди могуће одговоре на питања који су путеви, начини и методе за регенерацију изворних вредности и кључних одлика идентитета града, креира методолошку платформу за усмеравање и подстицање процеса обнове и унапређења идентитета путем урбанистичке регулације, уз формулисање генералних принципа и поступака тог процеса, као и да предложи препоруке и смернице за обнову и унапређење идентитета Бањалуке као пејзажног града.

Преглед истраживања

У контексту досадашњих истраживања у области урбанизма и архитектуре Бањалуке, предложено истраживање је прво које се бави могућностима обнове и унапређења њеног идентитета као *пејзажног града*, помоћу инструмената урбанистичке регулације. Замишљено као логичан наставак, проширивање, продубљивање и разрађивање предмета и проблема истраживања магистарске тезе аутора под насловом „Компаративна анализа развоја урбаног идентитета градова Бањалуке и Граца“, сада са фокусирањем на урбани идентитет града Бањалуке, ово истраживање је предложено с намером да помогне у расветљавању неких питања која су постала актуелна након резимирања резултата наведеног раније завршеног истраживања. Одговори на питања о могућностима обнове и унапређења урбаног идентитета града Бањалуке (у магистарској тези је разјашњен процес развоја урбаног идентитета Бањалуке и истакнути су кључни елементи и обележја њеног идентитета), везани су за просторни ниво урбане форме у оквиру концепта урбаног пејзажа, полазећи од става о релевантности урбане форме као репрезента урбаног идентитета и читљивости карактеристика идентитета у њој.

Истраживањем се жели показати да су различити критеријуми урбанистичке регулације простора Бањалуке, својствени одређеним идеологијама или системима планирања, у различитој мери допринели формирању специфичног отвореног модела регулације урбаног пејзажа, те да су се различите друштвене вредности које су константно превођене у инструменте регулације, манифестовале у урбаном (просторном) реду и репрезентовале кроз основна и трајна својства идентитета Бањалуке као пејзажног града. Испитаће се по чему се међусобно разликују модели и стратегије регулације који су се примењивали кроз време, у погледу односа које су успостављали са природним окружењем Бањалуке и утицаја и ефеката које су у њему производили, као и то како су утицали на развој и очување кључних инхерентних одлика идентитета, према којима је Бањалука опредељена као пејзажни град.

На основу целокупног истраживања, теоријског и емпиријског, утврдиће се да ли је и како, применом којих видова и механизма регулације, могуће произвести такве ефекте у урбаном пејзажу (кроз регенерацију, реинтеграцију и хомогенизацију урбаног ткива), којима се доприноси репрезентацији кључних обележја идентитета пејзажног града. Такође се тежи дефинисању генералних принципа и поступака за усмеравање процеса очувања, обнове и унапређења кључних одлика идентитета града, као и конкретних препорука и смерница за град Бањалуку. Сходно сложености предмета и проблема истраживања, преглед истраживања би се могао структурирати кроз неколико тематских и методских нивоа:

- Приказ и анализа референтних теорија и концепата који чине концептуални оквир пејзажног града Бањалуке и креирање методолошког оквира вредновања квалитета обележја урбаног пејзажа у контексту његовог идентитета;
- Приказ и анализа импликација концепта пејзажа у уређењу и планирању простора града Бањалуке на његов идентитет, са аспекта урбане перцепције као вида просторног опажања, доживљавања, вредновања и сазнања окружења и у контексту истраживања феномена урбаног идентитета и вредносне анализе квалитета обележја урбаног пејзажа Бањалуке као репрезента трајних одлика идентитета пејзажног града.
- Разматрање уређења, планирања и обликовања урбаног пејзажа Бањалуке и могућности његове регулације у функцији обнове и унапређења идентитета

пејзажног града, заснивало би се пре свега, на резултатима теоријских истраживања просторног поретка /реда - на пресеку друштвеног и физичког простора, његових компоненти, домена и регулатора, визуелног реда и колективне свести као регулатора заједничког простора, затим, на разматрању могућности примене сазнања о новијим, развијенијим моделима планирања и стратегијама регулације у текућој урбанистичкој пракси;

- Приказ и анализа модела и стратегија регулације урбаног пејзажа Бањалуге, од почетака законодавно-регулаторних облика планирања и уређења Бањалуге (1878. године), до данас, са освртом на историјски контекст регулације (од обичајног права, преко правила Грађевинских редова, закона и правилника до регулације и грађења градова усмераваног планирањем), треба да разоткрију фактичке утицаје различитих регулаторних инструмената и ефекте које су се производили у урбаном пејзажу и пруже синтетизујући увид у импликације променљивог контекста регулације урбаног пејзажа Бањалуге, уз тумачење специфичности формираног модела отворене регулације, у контексту обнове и унапређења идентитета пејзажног града.

- Разматрање резултата истраживања физичке регулације на специфичним амбијентима Бањалуге и импликација на физички и визуелни аспект просторних образаца, као материјалне репрезентације идентитета у урбаном пејзажу, као и истраживање регулаторних инструмената у законској и планској регулативи и импликација на вредносно-нормативни аспект планираних друштвених образаца употребе простора, као симболичке компоненте урбаног пејзажа;

- Закључни ниво истраживања усмерио би се ка изналажењу могућности креирања методолошке платформе за примену урбанистичке регулације у процесу обнове и унапређења урбаног идентитета, кроз различите политике, стратегије и друге неформалне и формалне облике планирања и развијање нових регулаторних инструмената за подстицање квалитета обележја урбаног пејзажа и очување и надградњу кључних одлика идентитета града.

Радне хипотезе са циљем истраживања

Повезујући предложено са својим претходним истраживањима и постављајући тезу о Бањалуци као *пејзажном граду* у данашњем контексту, кандидаткиња актуелизује питања обнове и унапређења кључних одлика урбаног идентитета овог града, и ставља их у жижу истраживања, у складу са полазном хипотезом о међуусловљености идентитета пејзажног града Бањалуге и специфичног модела регулације, који се формирао на бази примењених карактеристичних стратегија регулације, и самих условљених променљивим друштвено-политичким и културним контекстом. Полазећи од резултата ранијег истраживања, ауторка сматра да Бањалука представља пример пејзажног града, у којем је реализован специфичан модел регулације урбаног пејзажа, на подлози концептуалне и физичке недовршености неколико различитих идеја, принципа и приступа урбаном развоју и на њима заснованих визија просторног (урбаног) реда, које су у различитој мери и видовима садржале концепт пејзажа.

Важна претпоставка рада је да се концепт пејзажа као парадигма и кроз модел *пејзажног града*, заснива на посматрању града у просторној целовитости и кроз међуоднос делова и целине и користи као критеријум у вредносној анализи квалитета реализованог односа грађеног и природног у пејзажу), и да представља

основ обликовања и пројектовања урбане структуре Бањалуке у целокупном процесу просторног развоја и у процесу обнове и унапређења урбаног идентитета. При томе је нарочито важно да се истражи и провери, по чему се разликују модели регулације који су се примењивали кроз време, у погледу односа које су успостављали са природним окружењем Бањалуке, и утицаја и ефеката које су у њему производили, као и то како су утицали на развој и очување кључних инхерентних својстава идентитета, којима се Бањалука опредељује као *пејзажни град*.

Теза која се заступа овим истраживањем полази од претпоставке да се карактер Бањалуке као пејзажног града формирао током динамичног процеса смењивања различитих модела регулације или уређења простора Бањалуке и усмеравања њеног урбаног развоја, везаних за одређене владајуће парадигме или идеологије простора, који су због променљивих контекстуалних услова (историјских, политичких, друштвених, економских, природних), трансформисани или остајали концептуално и физички недовршени.

Истраживањем се жели показати да су различити критеријуми урбанистичке регулације простора Бањалуке, својствени одређеним идеологијама или системима планирања, у различитој мери допринели формирању специфичног модела регулације урбаног пејзажа, те да су се различите друштвене вредности које су константно превођене у инструменте регулације, манифестовале у урбаном (просторном) реду и репрезентовале кроз основна и трајна својства идентитета Бањалуке као пејзажног града.

Током процеса урбаног развоја Бањалуке одвија се неколико приступа уређењу и планирању њеног урбаног пејзажа, који се мењају у релацији са променама референтног оквира различитих идеологија простора и урбанистичко-архитектонских парадигми и са променама историјских, политичких и друштвено-економских услова, и кроз које се формулише неколико кључних модела регулације урбаног пејзажа са одговарајућим карактерима амбијената и пејзажа, односно њима консеквентним урбаним идентитетом Бањалуке.

За више од пет векова непрекидног урбаног развоја Бањалуке, концепт пејзажа се читава кроз укупно шест модела регулације урбаног пејзажа Бањалуке и кроз реализацију шест специфичних модела града, који су делимично реализовани у оквиру различитих дискурса или приступа уређењу и планирању простора, формулисаних у релацији са датим друштвеним, економским и политичким концептима, у различитим историјским контекстима:

- Модел регулације урбаног пејзажа Бањалуке војног града,
- Модел регулације урбаног пејзажа Бањалуке вароши-града,
- Модел регулације Бањалуке град-пејзажа (*stadtlandschaft*),
- Модел регулације урбаног пејзажа Бањалуке модерног града,
- Модел регулације урбаног пејзажа Бањалуке колективистичког града и
- Модел регулације савременог управљачког града.

У оквиру наведених модела и стратегија регулације уочава се реализација специфичног модела регулације урбаног пејзажа, на подлози концептуалне и физичке недовршености наведених модела и стратегија регулације.

Кључна хипотеза рада, којом се поставља теза о везама регулације и регулативе са пејзажом и урбаним идентитетом и наглашава значај теме успостављања урбаног (просторног) реда и регулације урбаног пејзажа у контексту идентитета Бањалуке

као пејзажног града, јесте да је могуће креирати методолошки оквир за унапређење урбаног идентитета Бањалуге (као пејзажног града) путем регулације урбане форме и урбаног пејзажа, преко унапређења урбаног (просторног) реда. На основу интегралног приступа истраживању односа између квалитета обележја урбаног пејзажа Бањалуге и примењених инструмената регулације, могуће је вредновање не само просторно-физичких, већ и непросторних, вредносних или симболичких карактеристика и функционалног стандарда, у контексту идентитета.

Основни циљ овог истраживања је да се научно испитају могућности обнове и унапређења идентитета Бањалуге као пејзажног града, путем урбанистичке регулације, истраживањем утицаја и ефеката, које су различити примењени модели урбанистичке регулације Бањалуге, извршили на препознате основне карактеристике њеног идентитета.

Циљ је да се научно документовано сагледају и аргументовано објасне сложени међусобни односи који владају између вредности и критеријума различитих модела урбанистичке регулације примењених у планирању и обликовању града Бањалуге и реперезентације кључних својстава идентитета у урбаном пејзажу Бањалуге, у функцији њихове обнове.

На основу циљева су дефинисани и конкретни задаци истраживања:

- Формирање и систематизовање документационо-информационе основе и анализа садржаја релевантних просторно-планских и проведбених докумената о процесу регулације и обликовања предметне урбане форме, у контексту планирања и усмеравања урбаног развоја града Бањалуге, затим периодике и фотографске документације идр., у временском оквиру од 80-тих година 19. века (почеци планског усмеравања урбаног развоја града Бањалуге у аустроугарском периоду), до данас.

- Анализа материје законодавних и подзаконских аката о уређењу простора и грађењу (легислативе и регулативе за област архитектуре и урбанизма), релевантних за шире регионално окружење Републике Српске и БиХ, у претходно наведеном временском оквиру, у друштвено-историјском контексту регулације и обликовања урбане форме Бањалуге.

- Анализа одабраних парадигми и концепата, основних дискурса и приступа у области архитектуре и урбанизма, који се односе на процес планирања, регулације и обликовања урбане форме, у контексту развоја урбаног идентитета.

- Анализа урбане форме Бањалуге са морфогенетског, перцепцијског и структуралистичког аспекта (интегралног) и сагледавање просторно-физичких (обликовних) и квалитативних, вредносних и симболичких карактеристика и функционалног стандарда (начина коришћења и активности), на специфичним и препознатљивим амбијентима - узорцима одабраним према просторној дистрибуцији у урбаној форми (уже градско подручје, рубна зона и периферија) и просторној конфигурацији, у складу са принципима идентитета или посебности, обликовне и симболичке изражајности и целовитости.

Материјал и метод рада

Кроз анализу утицаја доминантних урбанистичко-архитектонских парадигми истраживаног периода и кључних теоријских приступа и дискурса у истраживањима концепта урбаног пејзажа, референтних за предложено истраживање веза између урбаног пејзажа, идентитета и регулације града и за

формулисање критеријума њиховог тумачења на примеру одабраног града Бањалуке, креирао би се специфичан интегрални приступ, на бази синтетисања метода и критеријума морфогенетског, перцепцијског и структуралистичког приступа урбаном пејзажу. Интегрисање ових приступа треба да омогући синтетичко сагледавање са више аспеката, који тек сви заједно гарантују целовито разумевање свих сложености значења карактеристика конкретног окружења (урбани пејзаж Бањалуке).

Практично спровођење таквог приступа кроз емпиријско истраживање, треба да се изврши помоћу свеобухватно формулисаних критеријума квалитета, тако што би се применили у вредновању квалитета обележја урбаног пејзажа Бањалуке, која изражавају њен урбани идентитет, а регулисана су различитим видовима приступа и стратегија уређења, планирања и обликовања тог истог пејзажа, у истраживаном периоду.

Испитивање узрока концептуалне и физичке недовршености или недовољне успешности реализације различитих модела регулације урбане форме Бањалуке, значајно је за ре-дефинисање концепта просторног уређења и стварање методолошког и практичног оквира за ре-интеграцију урбане форме и регенерацију урбаног ткива Бањалуке, у циљу рехабилитације угрожених кључних одлика идентитета као пејзажног града, а тиме и њене целовитости и препознатљивости. Реперезентација овог трајног својства идентитета у урбаном пејзажу Бањалуке, представља значајан потенцијал, који може бити искориштен као компаративна развојна предност града у савременом просторно-временском контексту.

Урбана морфологија са својим принципима (принцип класификације форми, принцип идентитета или посебности, и принцип морфогенезе - однос простора и времена) и методама, представља важан део интегралне методолошке платформе овог истраживања, у комбинацији са структуралним (према којем је, осим квалитета појединачних просторно-функционалних елемената, суштински значајан квалитет њиховог међусобног односа и њихове улоге у функционисању целине) и перцепцијским методама и техникама анализе доживљаја, употребе и производње простора, не само као физичког, него и као концептуалног простора, узимајући у обзир утицај културног идентитета и друштвено-економске и технолошке развијености (урбанитета као нивоа урбане развијености) на начин виђења урбаног пејзажа, и његову подложност новим тумачењима, присвајању и конструисању значења у културном, друштвеном и политичком контексту.

Практично спровођење тако конципираног приступа извршило би се у емпиријском делу истраживања помоћу свеобухватно формулисаних критеријума квалитета, тако што би се користили у вредновању квалитета обележја урбаног пејзажа Бањалуке, која изражавају њен урбани идентитет, а регулисани су различитим приступима и стратегијама уређења, планирања и обликовања пејзажа у истраживаном периоду. Емпиријско истраживање урбаног пејзажа конкретног града Бањалуке заснивало би се на анализи физичких структура са више аспеката - геоморфолошких карактеристика; панорама и силуета; унутрашњег и спољног простора; партија, целине, потеза, линија; стабилности и константности; променљивости, флексибилности, адаптабилности; непрекидности промена и анализи елемената урбане слике и урбаног пејзажа.

У студију случаја регулације урбаног пејзажа Бањалуке у периоду њеног законодавно регулисаног урбаног развоја, укључиле би се главне карактеристике

типоморфологије. Као методолошки модел у завршном формулисању препорука и утврђивању регулаторних принципа примењивих у процесу обнове идентитета Бањалуке као *пејзажног града*, или у случају градова из непосредног регионалног окружења, био би кориштен приступ неотрадиционалиста урбаној морфологији, због успешног превођења теоретских принципа урбаноморфолошких истраживања историјских примера, у препоруке, смернице и кодове за планирање и пројектовање нових градских структура према традиционалним узорима или принципима, по којима се утврђене вредности претварају у одговарајуће стандарде и норме просторне регулације и о регулаторним механизмима и процедурама, заснованим на просторним и непросторним критеријумима квалитета урбаног пејзажа.

Општа научна метода помоћу која ће се применити у оквиру предложеног истраживања јесте аналитичко-синтетичка метода. Поред ње, од основних метода употребиће се следеће: метода научне анализе садржаја, метода логичке аргументације и метода студије случаја. На генералном нивоу, интерпретација резултата истраживања ће се организовати помоћу метода логичке аргументације, што треба да осигура јасност и прецизност документовања презентованих аргумената и релација.

Метода студије случаја је основна метода за емпиријско истраживање урбаног пејзажа Бањалуке као предмета истраживања. С обзиром на планирани шири временски оквир истраживања, користиће се метода научне анализе архивске грађе и примарних извора и метода критичке анализе садржаја секундарних извора. Метод упоредне анализе примењиваће се кроз упоређивање модела и стратегија регулације, примењиваних током законодавно-регулаторног приступа планирању и обликовању Бањалуке и њихово поређење са одговарајућим идејама и концептима, референтним у области савремене архитектуре и урбанизма.

Научни допринос истраживања

Истраживање ће допринети дисциплини урбане регенерације градског пејзажа кроз преиспитивање могућности и улоге урбанистичке регулације у надградњи квалитета обележја урбаног пејзажа, која изражавају урбани идентитет одређене средине. Као истраживачки и научни допринос може се сматрати изношење и фокусирање мање познатих или недовољно/нимало истраживаних историјских чињеница о успостављању законодавно-регулаторног оквира регулисања, планирања и обликовања урбаног пејзажа Бањалуке и градова сродног географског и културног контекста.

Ово се истраживање залаже за приступ по којем, на различитим просторним нивоима (јавни простор, квартал, блок, улица, амбијенти, објекти, детаљи...), можемо издвајати елементе физичке структуре који ће се регулисати кроз планове и правилнике, а контролисати у изградњи. На тај начин се квалитет обележја морфолошких типова може развијати и преко њих пратити њихова физичка и визуелна репрезентација у урбаном пејзажу и тиме унапређењу идентитета града. Афирмација значаја специфичног отвореног модела регулације урбаног пејзажа, који омогућава прилагођавање променљивим контекстуалним условима, допринеће процесима ревитализације и регенерације урбаног ткива и коначно, заштити, очувању и унапређењу идентитета града.

Испитивање узрока концептуалне и физичке недовршености или недовољне успешности реализације различитих модела регулације урбане форме Бањалуке,

значајно је за ре-дефинисање концепта просторног уређења и стварање методолошког и практичног оквира за ре-интеграцију урбане форме и регенерацију урбаног ткива Бањалуке, у циљу рехабилитације угрожених кључних одлика идентитета као *пејзажног града*, а тиме и њене целовитости и препознатљивости.

Резултати истраживања треба да буду у општој форми квалитативних препорука, смерница и принципа за регулисање, планирање и обликовање урбаног пејзажа у функцији унапређења урбаног идентитета, али и да буду применљиви како у регионалном просторном контексту, тако и сродном друштвеном и културном контексту, што такође представља допринос истраживања разматрању могућности примене сазнања о новијим развијенијим моделима и стратегијама регулације на текућу урбанистичку праксу. И на крају, развијање и спровођење самог истраживачког процеса, преиспитујући претпостављене хипотезе, и истражујући теоријску и архивску грађу, законску и планску регулативу, као и провера успостављеног теоријског оквира и методолошке платформе истраживања на конкретном граду Бањалуци, представљаће научни допринос овог рада.

3. ОЦЈЕНА И ПРИЈЕДЛОГ

На основу претходног, Комисија закључује да кандидат мр **Дијана Симоновић**, дипл. инж. архитектуре, испуњава све формалне услове за израду докторске дисертације и да је постигла завидне резултате у науци и струци који је за то квалификују. Објавила је научну монографију, седамнаест научних радова, од чега један у научном часопису међународног значаја са SSCI листе, а шест радова у зборницима са међународних научних скупова.

Представљена структура и методологија истраживања потврђују способност кандидаткиње да препозна истраживачке проблеме, веома јасно формулише хипотезе, пронађе адекватне методе за њихову проверу, анализом доведе у везу различите области истраживања посматране са више аспеката и изведе нове, научно засноване закључке, док је предлог истраживања добро постављен и структуриран, тако да у појединачним деловима и целини одговара на захтеве методологије конципирања научног истраживања и докторске тезе.

Одабрана тема истраживања пажљиво је изведена и формулисана у целовито и систематично истраживање. Истраживање теоријских релација унутар тријаде пејзаж-регулација-идентитет и њихових практичних импликација на урбанистичко планирање и обликовање урбаног пејзажа, фокусирано са више аспеката (вредносно-нормативног или симболичког и физичког и визуелног или материјалног), садржи значајне научне и практичне потенцијале. Преглед истраживања и структура су сагласни и доводе до научно заснованих резултата, значајних за унапређење теорије и праксе у области урбанизма и архитектуре.

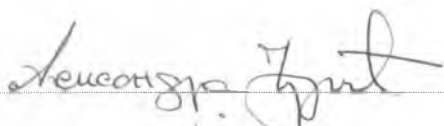

Истраживање спада у синтезна истраживања која преиспитују сложене односе између концепта пејзажа и комплексног урбаног феномена, какав је урбани идентитет, обједињујући сазнања из области урбане и културне географије, социологије града и урбанизма и архитектуре. Резултати истраживања огледали

би се у формулисању општих квалитативних препорука, смерница и принципа за регулисање, планирање и обликовање урбаног пејзажа у функцији унапређења урбаног идентитета, који би требало да буду применљиви како у регионалном просторном контексту, тако и сродном друштвеном и културном контексту, а посебан допринос истраживања представља разматрање могућности примене сазнања о новијим развијенијим моделима и стратегијама регулације на текућу урбанистичку праксу и усмерен је на дисциплину урбане регенерације.

Комисија за оцену испуњености услова кандидата и научне заснованости предложене теме докторске дисертације са задовољством констатује да је предложена тема актуелна и недовољно истражена у нашим оквирима и да се пријава докторске тезе може у потпуности прихватити и предлаже Наставно-научном већу Архитектонско-грађевинског факултета да се кандидату мр **Дијани Симоновић** одобри израда докторске дисертације под насловом **„Истраживање могућности обнове и унапређења идентитета Бањалуке као пејзажног града путем урбанистичке регулације“**. Комисија констатује да предложена тема докторске дисертације припада научној области архитектуре и урбанизма за коју је на Универзитету у Бањалуци матичан Архитектонско-грађевински факултет. За ментора при изради докторске дисертације предлаже се др Миодраг Ралевић, редовни професор на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

- а) Кратка оцена о научним и стручним квалификацијама кандидата тј. о његовим способностима да приступи изради дисертације;
- б) Научна или практична оправданост предложених истраживања и резултати који се могу очекивати;
- в) Мишљење о предложеној методи истраживања;
- г) Уколико комисија сматра да кандидат не поседује одговарајуће научне и стручне квалификације, да неке претпоставке кандидата у вези пријављене дисертације нису тачне или је предложен метод рада неадекватан, исти треба детаљно образложити.
- д) Приједлог са образложеном оцјеном о подобности теме и кандидата (Обавезно написати оцјену да ли су тема и кандидат подобни или не)

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.
2.
3.

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извјештај.